

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Педагогічний факультет
Кафедра теорії та методик початкової освіти

**Кваліфікаційна робота
на здобуття ступеня вищої освіти «магістр»**

**з теми ФОРМУВАННЯ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ МОЛОДШИХ
ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА**

Виконала: здобувачка вищої
освіти
освітньої програми Початкова освіта
спеціальності 013 Початкова освіта
заочної форми здобуття вищої освіти
Апакіца Регіна Миколаївна

Керівник: Третяк Н. В.,
кандидат філологічних наук,
доцент, доцент кафедри теорії
та методик початкової освіти

Рецензент: Гордійчук М.С.,
кандидат педагогічних наук,
доцент, доцент
кафедри теорії та методик
дошкільної освіти

Кам'янець-Подільський

2025

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА	8
1.1. Поняття творчих здібностей у педагогічній і психологічній науці.....	8
1.2. Образотворче мистецтво як засіб розвитку креативності в учнів початкової школи.....	15
1.3. Аналіз педагогічного досвіду з проблеми творчого розвитку учнів у процесі художньо-естетичного виховання.....	27
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У ПРОЦЕСІ ОБРАЗОТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	36
2.1. Педагогічні умови ефективного розвитку творчих здібностей на уроках образотворчого мистецтва.....	36
2.2. Розробка та реалізація методичних прийомів у процесі педагогічного експерименту.....	43
2.3. Аналіз результатів експериментального дослідження та їх інтерпретація.....	59
ВИСНОВКИ	64
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	67

ВСТУП

Одним із ключових завдань, окреслених у Національній доктрині розвитку освіти України, є забезпечення умов для формування особистості, здатної до креативного мислення, самостійного прийняття нестандартних рішень, гнучкої адаптації до змін у контексті трансформаційних процесів у всіх сферах суспільного життя. У цьому зв'язку актуалізується необхідність модернізації національної освітньої системи та розроблення сучасних концепцій виховання особистості.

Формування творчої індивідуальності, розвиток її природних нахилів і здібностей у процесі навчання й виховання розглядається як пріоритетне стратегічне завдання, визначене рішеннями II Всеукраїнського з'їзду працівників освіти. На перехід від авторитарної, директивної моделі до особистісно орієнтованої парадигми освіти, яка спрямована на пошук ефективних шляхів реалізації індивідуального творчого потенціалу учня, зорієнтовані такі програмні документи, як Національна програма «Діти України», Концепція загальної середньої освіти (12-річна школа), Концепція національного виховання, а також Концепція художньо-естетичного виховання учнівської молоді.

У сучасних умовах реформування освіти особливої актуальності набуває завдання всебічного розвитку особистості, здатної до нестандартного мислення, самовираження та творчого саморозвитку. Важливим напрямом реалізації цього завдання є формування творчих здібностей учнів початкової школи, оскільки саме в молодшому шкільному віці закладаються основи особистісного становлення, креативності, емоційної чутливості та художньо-естетичного світосприйняття.

Образотворче мистецтво, як складова художньо-естетичної освіти, відіграє ключову роль у розвитку творчого потенціалу дітей. Завдяки залученню до різноманітних видів художньої діяльності – малювання, ліплення, аплікації, композиції тощо – учні навчаються не лише виявляти власну індивідуальність, а й розвивають уяву, мислення, художній смак і здатність до емоційного самовираження. У процесі творчої роботи у дітей формується вміння бачити

прекрасне у навколишньому світі, аналізувати, інтерпретувати та переосмислювати дійсність у художніх образах.

Аналіз сучасної педагогічної практики засвідчує, що недостатня увага до цілеспрямованого розвитку творчих здібностей у початковій школі може призвести до втрати дитячої ініціативності, уяви та внутрішньої мотивації до пізнання. Це зумовлює необхідність пошуку ефективних методів і прийомів, які б активізували творчий потенціал молодших школярів саме через засоби образотворчого мистецтва.

Значний інтерес науковців до проблеми розвитку творчого потенціалу в учнів початкової школи свідчить про її теоретичну та практичну значущість. У психолого-педагогічній літературі окреслено засади творчого розвитку особистості (І. Зязюн, С. Гончаренко, В. Кузь, Л. Коваль, Н. Миропольська, О. Савченко, Т. Сущенко та ін.); вікові особливості формування творчих здібностей молодших школярів (В. Ломанова, О. Євтюшкіна, В. Щипанова, Є. Андрющенко, Н. Рудічева, В. Томашевський, І. Богданова, Н. Калініна, О. Комаровська, Т. Шевченко та ін.). Проблему застосування образотворчого мистецтва як засобу творчого розвитку дитини висвітлено в працях українських та зарубіжних дослідників (Ф. Кан, В. Ловенфельд, К. Фрідман, Е. Айснер, Г. Гарднер, В. Кульчицька, О. Столяренко, Н. Костенко, О. Корнієнко, Л. Орел, С. Палійчук та ін.).

Актуальність дослідження зумовлена потребою у вдосконаленні методичних підходів до організації уроків образотворчого мистецтва, спрямованих на розвиток креативного мислення та художніх умінь дітей. Теоретичне осмислення проблеми формування творчих здібностей у початковій школі, а також аналіз ефективності практичних засобів її реалізації становлять науковий інтерес і мають прикладне значення для системи початкової освіти.

Мета роботи полягає у з'ясуванні психолого-педагогічних умов та методичних засобів, які сприяють ефективному формуванню творчих здібностей молодших школярів у процесі образотворчої діяльності.

Об'єктом дослідження є процес формування творчих здібностей учнів початкових класів.

Предметом дослідження – педагогічні умови, методи й засоби розвитку творчого потенціалу молодших школярів на уроках образотворчого мистецтва.

Відповідно до теми й мети дослідження визначено такі завдання:

1. Проаналізувати психолого-педагогічну та методичну літературу з проблеми розвитку творчих здібностей у молодшому шкільному віці.
2. Визначити особливості вікового розвитку дітей молодшого шкільного віку у контексті формування творчого потенціалу.
3. З'ясувати дидактичні можливості образотворчого мистецтва як засобу розвитку творчих здібностей.
4. Обґрунтувати педагогічні умови, що сприяють ефективному формуванню творчих здібностей молодших школярів у процесі образотворчої діяльності.
5. Розробити та апробувати методичні прийоми й форми організації уроків образотворчого мистецтва, спрямовані на розвиток креативності учнів.
6. Проаналізувати результати експериментального дослідження та оцінити ефективність запропонованих педагогічних заходів.

Наукова новизна роботи полягає у визначенні ефективних методичних підходів до стимулювання творчої активності молодших школярів через різні форми образотворчої діяльності, а також у розробці практичних рекомендацій для вчителів початкових класів.

Практичне значення дослідження полягає у можливості використання його результатів у навчально-виховному процесі початкової школи, у підготовці майбутніх педагогів та розробці методичних матеріалів, спрямованих на розвиток творчих здібностей учнів.

Для розв'язання визначених завдань використано такі методи дослідження:

- теоретичні методи – аналіз, синтез, узагальнення, систематизація психолого-педагогічної, методичної та мистецтвознавчої літератури з

метою з'ясування стану досліджуваної проблеми, уточнення основних понять, виявлення педагогічних умов формування творчих здібностей;

- емпіричні методи – спостереження за освітнім процесом, анкетування та опитування вчителів початкових класів і учнів, бесіди, вивчення та аналіз результатів творчої діяльності молодших школярів, педагогічний експеримент (констатувальний, формувальний, контрольний етапи);
- діагностичні методи – тестування рівня творчих здібностей (за адаптованими методиками, зокрема Дж. Гілфорда, Е. Торренса), методики оцінювання образотворчої продукції;
- математичні методи – кількісний та якісний аналіз отриманих результатів, методи статистичної обробки даних для перевірки ефективності запропонованих педагогічних умов.

Експериментальна база дослідження: Кам'янець-Подільський ліцей №16 Кам'янець-Подільської міської ради Хмельницької області.

Апробація та впровадження результатів роботи здійснювалася через участь у науково-практичних студентських конференціях, а саме: XII Всеукраїнська науково-практична студентська конференція міжнародною участю «Науковий простір студента: пошук і знахідки», де пройшла підвищення кваліфікації тривалістю 6 годин (0,2 кредити ЄКТС) 25 березня 2025 року (**«Використання цифрових технологій для інтеграційного навчання української мови та літературного читання»**); Українська та іноземні мови в початкових класах: актуальні проблеми й інноваційні технології навчання (**«Використання нетрадиційних технік образотворчого мистецтва для розвитку творчого потенціалу дітей»**), а також публікацію тез доповідей у збірнику матеріалів наукових досліджень конференцій та магістрантів Кам'янець-подільського національного університету імені Івана Огієнка (**«Застосування арт-терапії у навчальному процесі початкової школи для розвитку творчого мислення»**). Апробація матеріалів дослідження частково впроваджувалася під час проходження педагогічної практики. Основні

положення, результати дослідження обговорювалися під час виступів на кафедрі теорії та методик початкової освіти.

Структура та обсяг роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел.

ВИСНОВКИ

У ході проведеного дослідження теоретично обґрунтовано й експериментально перевірено педагогічні умови ефективного формування творчих здібностей учнів початкової школи засобами образотворчого мистецтва. Отримані результати дозволяють сформулювати такі основні висновки.

Образотворче мистецтво виступає потужним засобом розвитку креативного потенціалу молодших школярів. Його можливості полягають не лише у формуванні естетичного смаку, а й у розвитку асоціативного, образного, емоційного мислення, здатності до фантазування, самовираження, творчого вирішення нестандартних завдань. Саме у процесі образотворчої діяльності дитина отримує змогу проявляти себе, експериментувати, осмислювати навколишній світ і відображати його у власному художньому досвіді.

На основі аналізу психолого-педагогічної літератури було з'ясовано сутність поняття «творчі здібності» та їх структуру, що включає емоційний, мотиваційний, когнітивний та діяльнісний компоненти. Творчі здібності у молодшому шкільному віці мають пластичний, відкритий до розвитку характер, що підкреслює важливість створення педагогічно доцільних умов для їх формування саме на цьому віковому етапі.

У процесі формувального експерименту визначено й апробовано систему педагогічних умов, що сприяють ефективному розвитку творчих здібностей молодших школярів: організація творчо-активного навчального середовища; використання інтегрованих завдань, спрямованих на розвиток асоціативного мислення, уяви й фантазії; стимулювання самостійності у художньо-творчій діяльності; педагогічна підтримка і заохочення; диференційований підхід до учнів з урахуванням їхнього індивідуального рівня розвитку.

Результати констатувального експерименту показали, що на початковому етапі більшість учнів мали середній або низький рівень сформованості творчих здібностей, що зумовлено переважно репродуктивним характером навчання та недостатнім використанням розвивальних можливостей образотворчого мистецтва. Після реалізації комплексу методичних прийомів і педагогічних

впливів у рамках формувального етапу експерименту спостерігалось зростання рівня творчої активності учнів, покращення показників за всіма критеріями: емоційним, мотиваційним, когнітивним і діяльнісним.

Позитивна динаміка розвитку творчих здібностей у дітей експериментальної групи свідчить про ефективність запропонованої методичної системи. Зростання емоційної чутливості, збагачення уяви, підвищення рівня самостійності у творчості та прагнення до естетичного самовираження є свідченням позитивного впливу педагогічного супроводу образотворчої діяльності.

У процесі дослідження також було виявлено важливість додаткових чинників, що позитивно впливають на креативність учнів: впровадження елементів STEAM-освіти, використання цифрових технологій у мистецькій діяльності, залучення до культурного середовища (музеї, виставки, творчі зустрічі), створення емоційно комфортного й безпечного простору для самовираження. Результати свідчать, що гнучкість, інноваційність та естетична спрямованість освітнього процесу посилюють його розвивальний потенціал.

Таким чином, формування творчих здібностей у молодших школярів засобами образотворчого мистецтва є досяжною педагогічною метою за умови цілеспрямованого, методично обґрунтованого підходу до організації навчально-виховного процесу. Отримані результати можуть бути використані вчителями початкової школи, методистами, викладачами педагогічних ЗВО для вдосконалення змісту, форм і методів мистецької освіти молодших школярів.

Перспективи подальших досліджень вбачаються у вивченні впливу цифрового мистецтва, гейміфікації та елементів інклюзивної практики на розвиток креативного потенціалу дітей у контексті Нової української школи.

Індивідуалізація навчання як ключовий чинник креативного розвитку. Дослідження підтвердило, що врахування індивідуальних особливостей учнів (темпу діяльності, стилю мислення, інтересів) є необхідною умовою формування творчих здібностей. Ефективне застосування диференційованих завдань,

адаптованих під можливості конкретного учня, забезпечує включення кожної дитини в активну мистецьку діяльність і сприяє її успішному самовираженню.

Роль емоційного інтелекту в образотворчій діяльності. У процесі творчості учні не лише пізнають навколишній світ, а й осмислюють власні емоції, почуття та переживання. Це сприяє розвитку емоційної чутливості, емпатії, навичок рефлексії. Саме через художній образ дитина вчиться розуміти себе та інших, що має велике значення для гармонійного становлення особистості в молодшому шкільному віці.

Образотворче мистецтво як простір для соціалізації і співтворчості. Колективні форми художньої діяльності (проекти, групові роботи, виставки) виступають не лише засобом художнього розвитку, а й важливим інструментом соціального навчання. Вони формують комунікативні навички, відповідальність, уміння взаємодіяти, презентувати результати спільної творчості, що особливо актуально в умовах реалізації компетентнісного підходу в освіті.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Барановська І., Лазаренко Ю. Творча самореалізація молодших школярів на уроках музичного мистецтва. *Молодий вчений*. 2018. №5.2(57). С. 71–75.
2. Барда С. І., Московець Л. П. Дослідження особистості молодшого школяра : методичний посібник. Кременчук : ПП «Бітарт», 2019. 76 с.
3. Бачинська Л. М., Тарасова Н. С. Мистецтво: конспекти уроків : посібник для вчителя 2 класу. Тернопіль : Навчальна книга. Богдан, 2019. 168 с.
4. Бех І. Д. Компонентна модель сходження зростаючої особистості до духовних цінностей. Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді : зб. наук. праць. 2017. Вип. 21. Кн. 1. (сс. 6-21). Київ: Інститут проблем виховання НАПН України.
5. Бирка М. Ф. Методи діагностики рівня професійної компетентності вчителя. *Освітній простір. Глобальні, регіональні та інформаційні аспекти*. 2011. №4(6). С. 29–32.
6. Біла І. М. Психологія дитячої творчості. Київ : Фенікс, 2014. 200 с.
7. Біницька К. М., Янкович О. І. Особливості інклюзивного навчання обдарованих здобувачів початкової освіти в Республіці Польща. *Інклюзія в дії: стратегії впровадження в Україні та світі* : колективна монографія. Тернопіль: Осадца Ю. В., 2022. С. 326.
8. Блага А.М. Формування творчих здібностей молодших школярів у процесі проектної діяльності : автореф. дис. ... магістра пед. наук. Харків, 2023. 24 с.
9. Богайчук Р. В. Я досліджую світ. Технології: конспекти уроків 2 кл. : посібник для вчителя. Тернопіль : Навчальна книга Богдан, 2019. 112 с.
10. Бондар Ю. В. Використання творчих завдань під час вивчення інтегрованого курсу «Я досліджую світ» у початковій школі. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2020. №70 (І т.). С. 95–99. DOI: <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2020.70-1.17>
11. Бондар Ю. В. Методичні аспекти впровадження інтерактивних технологій у підготовку майбутніх учителів початкової школи. *Електронний збірник Запорізького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти: тези*

доп. наук.-практ. конф. (Запоріжжя, 10–12 листоп. 2020 р.). 2020. №5(42). URL : <https://drive.google.com/file/d/19rfvt0uBTapfoJCBECXAMedfnq2cFvIb/view>

12. Бондар Ю. В. Модель формування творчих умінь в учнів початкової школи з використанням інтерактивних технологій. *Area Nauki*. 2020. №1(7). С. 5–13.: URL:http://dspace.vspu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/6346/Bondar_Yulia_Volodymyrivna.PDF?sequence=1&isAllowed=y

13. Бондарчук Ю. Психологічний комфорт як умова творчого розвитку дитини. *Освітній простір України*. 2022. №4. С. 23–30.

14. Будна Н. О., Заброцька С. Г., Шост Н. Б., Гладюк Т. В. Я досліджую світ. 4 клас : конспекти уроків. Тернопіль : Навчальна книга Богдан, 2021. Вип. 1. 160 с.

15. Букреева С. О. Методика організації уроків колективної творчості учнів мистецьких шкіл. *Розвиток творчої компетентності учнів мистецьких шкіл. Від традицій до інновацій: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф.* Херсон : друк. «Графіка», 2020. С. 161–166.

16. Вітрук В. М. Фрагмент інтегрованого уроку з курсу «Я досліджую світ» (громадянська та історична освітня галузь). Тема: «Діти об'єднують Україну» // Всеосвіта : URL : <https://vseosvita.ua/library/fragment-integrovanogo-uroku-z-kursu-a-doslidzuv-svit-gromadanska-ta-istoricna-osvitna-galuz-tema-diti-obednuut-ukrainu-190457.html> (дата звернення: 16.06.2025).

17. Власова В. Г. Критерії та показники рівнів формування естетичного ставлення до навколишнього світу молодших школярів засобами образотворчого мистецтва. *Сучасний виховний процес: сутність та інноваційний потенціал: матеріали звітної науково-практичної конференції Інституту проблем виховання НАПН України, Київ, 9 квітня*. 2017. Вип. 6. Івано-Франківськ: НАІР. 2018. с. 58–63

18. Гончаренко Б. Міжпредметні мистецькі проекти у початковій школі: інноваційний потенціал. *Освітній простір України*. 2023. С. 45-56.

19. Гучканюк А. М., Брижак Н. Ю. Інтерактивне навчання як форма організації пізнавальної діяльності молодших школярів. *Психологія та педагогіка:*

необхідність впливу науки на розвиток практики в Україні: зб. тез наук. робіт учасн. міжнар. наук.-практ. конф. (Львів, 26–27 лют. 2016 р.). Львів : ГО «Львівська педагогічна спільнота», 2016. С. 100–102.

20. Демченко Л. Індивідуалізація навчання у мистецькій освіті молодших школярів : монографія. Київ : Наукова думка, 2020. 132 с.

21. Державна національна програма «Освіта» («Україна XXI століття»). 1993. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/896-93-%D0%BF#Text> (дата звернення: 12.05.2025).

22. Державний стандарт початкової освіти. 2019. [Електронний ресурс]. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-%D0%BF#Text> (дата звернення: 12.05.2025).

23. Діновська Г. А. Розвиток творчих здібностей молодших школярів на уроках української мови та читання у контексті компетентнісного підходу. [Електронний ресурс]. URL : <https://ru.calameo.com/read/00424922773df373e9bf8> (дата звернення: 26.05.2025).

24. Закон України «Про освіту» від 05 вересня 2017 р. № 2145-VIII. 2017. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 12.05.2025).

25. Закон України «Про повну загальну середню освіту» від 16 січня 2020 р. № 463-IX. 2020. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text> (дата звернення: 12.05.2025).

26. Коберник Г., Коберник О., & Волошина Г. Стимулювання навчально-пізнавальної активності молодших школярів в умовах парної та групової форм роботи на уроці. *Психолого-педагогічні проблеми сучасної школи*. (2(4)), 2020. 59–66.

27. Кіндякова Н. Г., Кеслер Я. О. Використання ІКТ у формуванні творчих здібностей учнів на уроці музики. *Архів матеріалів міжнародних наукових конференцій*. 2020. С. 267–270.

28. Козак О.В. Педагогічні умови розвитку творчих здібностей у мистецькій діяльності молодших школярів : монографія. Рівне : Вид-во РДГУ, 2022. 156 с.

29. Комар О. А. Значення інтерактивного навчання для молодших школярів. URL : <https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/123456789/11636/1/> (дата звернення: 12.06.2025).
30. Кондратова В. В. Особливості реалізації мистецької освітньої галузі в початкових класах відповідно до Концепції «Нова українська школа». *Розвиток професійної компетентності педагогічних працівників в умовах неперервної освіти*. 2019. № 55. С. 90–97.
31. Концепція Нової української школи. 2016. URL : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> (дата звернення: 12.05.2025).
32. Кравченко Ю. В. Цифрові інструменти у мистецькій освіті молодших школярів. *Інноваційна педагогіка*. 2024. С. 45-57.
33. Кулик Н.В. Цифрові технології як засіб розвитку креативності учнів початкової школи. *Інноваційна педагогіка*. 2023. №2. С. 112–119.
34. Легін В. Б. Рефлексивні вміння у навчальній діяльності молодших школярів. *Молодий вчений*. 2018. № 10(62). С. 73–77.
35. Литвиненко Л. С. Співпраця школи й родини в художньо-естетичному вихованні дітей. *Початкова школа*. 2022. С. 34-46.
36. Лозко Г. Творчі майстерні як форма розвитку креативності молодших школярів. *Мистецька освіта в Україні*. 2021. С. 35-46.
37. Ломанова В.О. Інноваційні художні техніки як засіб розвитку творчості дітей молодшого шкільного віку : монографія. ХНПУ ім. Г.С. Сковороди, 2024. 152 с.
38. Лохвич К. І. Методичні особливості реалізації змісту освітньої галузі «Громадянська та історична» в інтегрованому курсі «Я досліджую світ». *Нова українська школа в дії: актуальні проблеми методик навчання та стратегії розвитку: матеріали Всеукр. студ. наук.-практ. конф. (м. Рівне, 12 травня 2021 р.)*. Рівне : РДГУ, 2021. С. 173–176.
39. Луценко О. І., Гавриленко Т. І., Кмець А. М. Проектно-дослідницька технологія як засіб розвитку творчого потенціалу учнів початкових класів в

освітній діяльності Нової української школи. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. Серія: Педагогічні науки*. 2020. № 42. С. 140–149.

40. Макисмов М. В. Вікові аспекти визначення рівня розвитку рефлексії. *Габітус*. 2020. № 13(II). С. 91–96.

41. Мальована Т. С., Барановська І. Г. Особливості творчого розвитку молодших школярів на уроках образотворчого мистецтва. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Мистецтво*. 2019. С. 100–104.

42. Мартинюк Т. Педагогічна підтримка обдарованих учнів у сфері художньо-естетичного виховання. *Наукові записки НПУ імені М. П. Драгоманова*. 2022. С. 56-67.

43. Мачача Т. С. Особливості змісту та методики інтегрованого курсу «Дизайн і технології» технологічної освітньої галузі початкової освіти. *Початкова освіта*. Київ : УОВЦ «Оріон», 2018. С. 111–118.

44. Мельник І. Рефлексивні технології у початковій школі. *Педагогіка і психологія*. 2021. №6. С. 91–98.

45. Мельник С. В. Урок української мови у 3 класі. URL : <https://naurok.com.ua/urok-ukra-nsko-movi-u-3-klasi-tema-zagalne-ponyattya-pro-chastini-movi-zistavlennya-chastin-movi-za-h-znachennyam-pitanniyami-ta-rollyu-v-rechenni-130172.html> (дата звернення: 13.06.2025).

46. Методичні рекомендації з естетичного виховання у ЗЗСО. Львівський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти, 2022.

47. Методичні рекомендації з естетичного виховання у ЗЗСО. МОЗО, 2023.

48. Мозуль І. В. Уміння та навички як структурні елементи змісту шкільної природничої освіти на дидактичному рівні. *Науковий вісник МНУ імені В.О. Сухомлинського. Серія: Педагогічні науки*. 2019. № 1(64). С. 172–176.

49. Моляко В.О. Здібності, творчість, обдарованість: теорія, методика, результати досліджень. Житомир : Вид-во Рута, 2006. 320 с.

50. Моляко В.О. Стратегії творчої діяльності: школа В.О.Моляко. Київ : Освіта України, 2008. 702 с.
51. Нікітюк Н. В. Креативний розвиток молодших школярів на уроках образотворчого мистецтва. *Педагогіка і сучасність*, 2021. С. 45-56
52. Ніколаєва О. М., Гончарук М. В. Методи навчання у початковій школі: коротка характеристика. *Розвиток суспільства та науки в умовах цифрової трансформації: матеріали конф. Молодіжної наук. ліги (м. Одеса, 8 травня 2020 р.)*. Одеса, 2020. Т. III. С. 95–100.
53. Паламарчук В. Ф., Барановська О. В. Педагогічні технології навчання в умовах Нової української школи: вектор розвитку. *Український педагогічний журнал*. 2018. № 3. С. 60–66.
54. Петрица Ю.І. Творчі здібності учнів початкових класів: сутність та структура. *Педагогічний альманах*. 2024. С. 36-48
55. Петрица Ю.І. Структура творчих здібностей молодших школярів : монографія. Київ : Видавничий дім “Освіта”, 2024. 128 с.
56. Половіна О. А. Інтегративна функція мистецтва у формуванні творчої особистості дитини . *Мистецтво та освіта*. 2018. № 3(89). С. 22–26.
57. Решетняк В. Ф. Формування творчої особистості учня початкової школи як цілісний процес. *Молодий вчений*. 2019. № 5.2(69.2). С. 29–32.
58. Савенко І.П. Інтеграція видів мистецтва як чинник розвитку творчості молодших школярів. *Освітній альманах*. 2023. №5. С. 78–85.
59. Савченко О. Я. Типова освітня програма для 1–2 класів закладів загальної середньої освіти. Київ, 2019. 61 с. URL : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-1-4-las/2019/11/1-2-dodatki.pdf> (дата звернення: 26.05.2025).
60. Савченко О. Я. Типова освітня програма для 3–4 класів закладів загальної середньої освіти. Київ, 2019. 92 с. URL : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2020/11/20/Savchenko.pdf> (дата звернення: 26.05.2025).

61. Сухопара І. Г., Мандибура І. О. Формування вмінь молодших школярів співпрацювати з іншими на уроках «Я досліджую світ». *Молодий вчений*. 2021. № 10(98). С. 68–71.
62. Тараканова А. П. Мистецька освіта та її значення у формуванні творчої особистості. 2021. URL : <https://barvinok.edu.vn.ua/мистецька-освіта-та-її-значення-у-форм/> (дата звернення: 18.05.2025).
63. Хом'юк Н. Теоретичні основи розвитку творчих здібностей молодших школярів // *Педагогічна наука і практика*. 2022. №3. С. 45–54.
64. Швець С. М., Кондратюк Л. С. Організація рефлексивної діяльності молодших школярів. *Традиційні та інноваційні підходи у сфері сучасних педагогічних досліджень: зб. тез доп. учасн. Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Київ, 16 березня 2020 р.)*. Київ : Центр прогресивної освіти «Генезум», 2020. С. 155–159.
65. Шпіца Р. І., Коваль Н. О. Розвиток емоційного інтелекту учнів початкової школи в контексті мистецької освіти. *Молодий вчений*. 2021. № 11(99). С. 197–200.
66. Яланська С. П. Психологія творчості: навчальний посібник. Полтава : Видавництво «Сімон», 2018. 182 с.
67. Янкович О. І. Розвиток освітніх технологій у початкових школах України (1959–2018): монографія. Тернопіль, 2021. 162 с.
68. Янкович О. І., Кузьма І. І. Освітні технології у початковій школі: навчально-методичний посібник. Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2018. 266 с.
69. Arnheim R. *Visual thinking*. California: University of California Press, 1969.
70. Brooks S., Brooks M. *See the painting!* Rosemount, NJ: Modern Learning Press, 1998.
71. Cohen E., Gainer R. *Art: Another language for learning*. Portsmouth, NH: Heinemann, 1995.
72. Edwards B. *Drawing on the artist within*. New York: Simon & Schuster, 1986.
73. Eisner, E.W. *The Arts and the Creation of Mind*. New Haven : Yale University Press, 2021. 304 p.

74. Freedman, K. *Teaching Visual Culture: Curriculum, Aesthetics, and the Social Life of Art*. New York : Teachers College Press, 2019. 256 p.
75. Gardner, H. *Multiple Intelligences in the Classroom*. New York : Basic Books, 2022. 240 p.
76. Goncharenko B. The impact of interdisciplinary art projects on elementary students' creativity. *Educational Processes Journal*. 2023. Vol. 15, Issue 1. P. 45–60.
77. Hamann R. *Theorie der bildenden Künste*. Berlin, 1980.
78. Kellogg J. Color theory from the perspective of the great round of mandala. *The Journal of Religion and Psychical Research*. 1992. C. 139–146.
79. Lowenfeld, V., & Brittain, W.L. *Creative and Mental Growth*. 8th ed. Boston : Pearson, 2019. 310 p.
80. Silvia P. J. *Exploring the psychology of interest*. Gamburg, 2006.
81. Torrance E. P. *The nature of creativity as manifest in its testing // The blazing drive: The creative personality*. Buffalo, NY: Bearly Limited, 1987.